

ИЗМЕНЕНИЕ НА КЛИМАТА И УСТОЙЧИВОСТ - ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА И ВЪТРЕШНИЯ ОДИТ

Катя Ганчовска
katyaganchovska@gmail.com

*Висше транспортно училище „Тодор Каблешков“
ул. „Гео Милев“ 158, 1574, София
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ*

***Ключови думи:** ESG стратегия, екологично, социално корпоративно управление, "Нетна нула", вътрешен одит*

***Резюме:** Повече от половин век сме свидетели на необратими промени в климата, причинени от човека. Ускоряващото се темпо на промяна както в обществото, така и в климата засилва фокуса на заинтересованите страни върху екологичните, социалните и управленските (ESG) рискове, пред които са изправени много организации.*

ESG е съкращение на Environmental Social и Governance, и се отнася до трите ключови фактори за измерване на устойчиво развитие.

Компаниите вече не могат да пренебрегват ESG тематиката. ESG е инструмент, който се стреми да разшири традиционния анализ на корпоративната стойност чрез включване на екологични, социални и управленски показатели. ESG представлява обща рамка за разглеждане на въздействието на компанията върху околната среда и обществото, както и на качеството на корпоративното ѝ управление.

Вътрешният одит все повече оценява предизвикателствата и рисковете, с които компаниите се сблъскват при постигане на целите си за устойчивост и за свеждане до минимум на тяхното въздействие върху изменението на климата.

ВЪВЕДЕНИЕ

ESG секторът се развива, следвайки неотложната нужда от устойчива трансформация и приоритетните аспекти, съгласно Парижкото споразумение и поставените от ЕС цели в съответствие с него.

Парижкото споразумение за борба с климатичните промени като първото в историята универсално, законно обвързващо глобално климатично споразумение определя посоката и темпото за декарбонизация. Европейският Съюз и всички негови държави членки са подписали и ратифицирали Парижкото споразумение и са силно ангажирани с неговото прилагане. В съответствие с този ангажимент страните от ЕС се споразумяха да очертаят посоката, която ще превърне ЕС в първите неутрални по отношение на климата икономика и общество до 2050 г.

Климатично неутрален означава намаляване емисиите на парникови газове колкото е възможно повече, но също така и компенсиране на всички останали емисии. По този начин може да се постигне баланс на нулеви нетни емисии (когато количеството парникови газове, отделени в атмосферата, се неутрализира). Това може да стане чрез улавяне на въглерод, т.е. чрез отстраняване на въглерода от атмосферата, или чрез компенсационни мерки, които обикновено включват подкрепа на проекти, ориентирани към климата.

Нетна нула

Темата за изменението на климата наложи термини и концепции, с които ветераните в областта вече са запознати добре. Нетната нула се отнася до нулеви емисии на въглероден диоксид. Нетната нула означава, че не се добавя към количеството парникови газове в атмосферата. Достигането на нетната нула изисква от нас да гарантираме, че емисиите на въглероден диоксид от човешката дейност са балансирани от усилията ни за премахване на емисиите на въглероден диоксид като по този начин спираме по-нататъшното увеличаване на концентрацията на парникови газове в атмосферата. Преминаването към нетна нула изисква пълна трансформация на нашите системи за енергия, транспорт и производство и потребление. Това е необходимо, за да се избегнат най-лошите последици от изменението на климата. За да задържат глобалното затопляне под 1,5°C, правителствата по света трябва да гарантират, че всички емисии на парникови газове ще достигнат своя връх до 2025 г. и ще достигнат нула през втората половина на този век.

Европейски зелен пакт

Приетият през декември 2019 г. Европейски зелен пакт (European Green Deal), известен още като Зеленият пакт на ЕС и като Зелената сделка цели:

- до 2050 г. Европейският Съюз да стане климатично неутрален;
- икономическият растеж да не е основан на вредно добиване на ресурси;
- промените да се постигнат по справедлив за всички засегнати страни начин.

Зелената сделка представлява пакет от политически инициативи, обхващащи климата, околната среда, енергетиката, транспорта, промишлеността, селското стопанство и устойчивото финансиране – всички тясно свързани помежду си.

Европейският зелен пакт е стратегията на ЕС за постигане на нейната цел за неутралност по отношение на климата до 2050 г.

Всички икономически сектори могат и трябва да допринесат за намаляване на емисиите на парникови газове. Ние, като потребители, също можем да намалим отпечатъка си върху околната среда чрез нашето поведение и избор.

Изменението на климата се превърна в една от най-динамичните и бързо развиващи се зони за бизнеса. ESG има потенциал да промени начина, по който организациите планират и работят. ESG обхваща широк спектър от теми, с различни области на фокус в различните индустрии. Инициативите за ESG се превърнаха в стратегически императив за почти всички организации. След като компаниите проследят своето въздействие през призмата на ESG те ще могат да определят следващите стъпки за своя бизнес, за да отговорят на променящата се регулаторна и бизнес среда. Към компаниите има високи очаквания от страна на клиенти и потребители, които едновременно изискват бизнесът да предоставя ползи на хората и да минимизира негативното си въздействие върху околната среда и обществото.

Глобалната пандемия от коронавирус засили информираността на хората за човешкото въздействие върху света и какво могат да направят, за да минимизират щетите, причинени от тяхното поведение чрез коригиране на потребителски си навици. следователно, има търговски императив за компаниите да доставят устойчиви продукти и услуги, които да бъдат приведени в съответствие с променящите се потребителски

ценности. Също така някои инвеститори вярват, че устойчивият бизнес струва повече, а и все повече служители искат да работят за компании, с чиито ценности се идентифицират.

Европейската конфедерация на институтите за вътрешен одит (European Confederation of Institutes of Internal Auditing ЕСИА) управлява своя изследователски проект вече пет години, с цел да подпомогне Ръководителите на вътрешен одит да разберат как техните колеги възприемат новите рискове и да ги улесни при разработването на одитни планове. Данните са събрани чрез количествено проучване сред Ръководители на вътрешен одит – членове на 12 филиала на Институтите за вътрешен одит (The IIA) в Австрия, Белгия, Франция, Германия, Гърция, Италия, Люксембург, Холандия, Испания, Швеция, Швейцария и Великобритания и Ирландия, а допълнителна информация е събрана чрез 50 интервюта с ръководители, председатели на одитни комитети и главни изпълнителни директори от всички горепосочени страни. Необходимо е развитие на обща ESG компетентност за одиторите.

Изменението на климата се очертава като основен риск в бъдеще и непрекъснато се променя в дневния ред на организациите, изкачвайки се с няколко позиции спрямо класацията на рисковете от 2021 г. Ръководителите на вътрешен одит, които включват този риск в топ 5 на организационните рискове като за първи път го нареждат сред първите десет риска са се увеличили с 41%. въпреки това 69% от ръководителите на вътрешен одит все още не считат изменението на климата като основен бизнесриск и само 12% от звената по вътрешен одит са заявили, че дават приоритет на подготовката за справяне с този според тях „екзистенциалния риск“.

В тази връзка Европейската конфедерация на институтите за вътрешен одит ЕСИА препоръчва на организациите да приемат изменението на климата като „постоянен риск“ и да включат при управлението му действия като:

- уверение, че изменението на климата и устойчивостта са от основно значение когато става въпрос за определянето на ценностите, мисията и стратегическите цели на организацията;
- инвестиране в проекти, които ще дадат бъдещите доказателства, че този риск се взема под внимание за продуктите и услугите, които организациите предлагат;
- планиране на всички свързани с климата физически и политически рискове, които могат да застрашат бъдещето на организацията;
- намаляване на емисиите на парникови газове и отдалечаване от вредни или неустойчиви производствени процеси или материали;
- определяне на цели за устойчивост, които да са в съответствие със 17-те цели за устойчиво развитие на ООН (изкореняване на бедността, край на глада, добро здраве, качествено образование, равенство между половете, чиста вода и санитарно-хигиенни условия, възобновяема енергия, сигурна работа и икономически растеж, иновации и инфраструктура, намаляване на неравенствата, устойчиви градове и общности, отговорно потребление, борба с климатичните промени, живот под водата, живот на земята, мир и справедливост, партньорства за целите).

Целите за устойчиво развитие (ЦУР) могат да бъдат определени като световен план за изграждане на по-добър свят за човечеството и природата до 2030 г. Те са всеобхватни, свързани, ориентирани към мир, благоденствие на хората, опазване на планетата и изграждане на многостранно партньорство за постигането им.. Устойчивото развитие е концепция за такъв тип развитие, чрез който се задоволяват настоящите потребности, без да се застрашава възможността на бъдещите поколения да задоволяват техните. Устойчивото развитие следва да се прилага на глобално,

регионално, локално и институционално ниво, взети заедно. Само по този начин такъв тип политика би била успешна.

Налице е разминаване между неотложността и тежестта на риска от промените в климата, който е идентифициран по компании, от техните управленски екипи, бордове и изпълнителни директори и времето и ресурсите, изразходвани за одит на тази област.

Едва 6% от ръководителите на одит казват, че изменението на климата и устойчивостта на околната среда е една от петте най-рискови области, по отношение на която вътрешният одит изразходва по-голямата част от своите време и усилия, въпреки това процентът се покачва на 23 при тези, които казват, че това ще бъде основният фокус след три години. Тази голяма дистанцираност на одита може да се обясни с наблюдавания към този момент ограничен обхват за одит, имайки предвид относителната незрялост на управлението на риска по отношение на рисковете, свързани с климата и устойчивостта. Това може също да бъде обяснено и с избора да бъде намалено препокриването с независимия преглед на докладите за устойчивост, извършван от външните одитори.

В тази насока обаче, вътрешният одит има много какво да предложи. Един от най-големите уроци, които бизнесът може да научи от коронавирусната криза, е степента, до която е бил подготвен. Сега е моментът организациите да ускорят реакцията си към настоящите и нарастващите рискове, породени от увеличаващата се криза на климатичните промени. Коронавирусът показва, че компаниите бяха изненадани от една глобална пандемия. Няма да има никакви оправдания при неподготвеност по подобен начин спрямо рисковете от изменението на климата, за което им е било дадено ясно предупреждение.

По тази причина, вътрешният одит може да помогне на компаниите да си отговорят на въпроса доколко са подготвени за климатичната криза и какво ще предприемат, за да не допринасят за влошаването ѝ. Това не е просто въпрос на оценка дали бизнесът има въведени кризисни мерки, например в случай на екстремни метеорологични събития, при които би се прекъснала онлайн връзката с доставчиците. Въпросът е колко дългосрочна е бизнес стратегията и дали промените на климата и устойчивостта са интегрирани в целите на компанията.

Одиторите ще играят важна роля при прилагането на новите ESG регулации, които ще засегнат не само големите компании, но и малките и средни предприятия. Както при всеки ключов стратегически императив, внимателното управление на всички рискове, които оказват влияние върху този успех или провал, е от съществено значение. Доскоро единственото, което можехме да знаем за една компания с висока степен на сигурност – това бяха текущите ѝ финансови резултати. Днес това не е достатъчно, за да отговори на очакванията на заинтересованите страни днес, да не говорим за в бъдеще. Инвеститорите все повече се интересуват от отговорно инвестиране, все повече искат да знаят къде отиват техните средства и дали се използват етично.

Това е нещо, с което одиторите, счетоводителите и бизнес съветниците са в добра позиция да подкрепят бизнеса. Опитът на одиторите е именно в ефективното боравене с данни, гарантиране на точност и очертаване на области с необходимост от подобрене.

Как одитът може да помогне с ESG

ESG е обширна тема и може да бъде изкушаващо да се отделят ресурси за модерните екологични аспекти, като същевременно се пренебрегват понякога потрънливите социални и управленски въпроси. В крайна сметка водещият проект за управление на отпадъци или въглеродни емисии е много по-осезаем и лесен от управлението на труда, поверителността на данните, защитата на интелектуалната

собственост или заплащането на изпълнителната власт. Това е мястото, където одиторите могат да добавят голяма стойност за една компания.

Одиторите са свикнали да задават трудните въпроси и макар че в миналото те може да са имали чисто финансов фокус, сега се поемат по-широки правомощия. Като е проактивен в ESG пространството, одиторът може да надхвърли самото идентифициране на рискове като се достигне до действително разкриване на основните причини, препоръчване на коригиращи стратегии и въвеждане на превантивни контроли.

От своя страна доброто отчитане на ESG може да продължи да подобрява операциите, да помогне за подхранването на работната сила, да привлече акционери и да повиши оценките на компанията.

ESG никога не трябва да бъде просто PR - упражнение по маркетинг и връзки с обществеността или регулаторно упражнение. Ако ESG отчитането се разглежда като повърхностно или фалшиво може да се окаже много вредно. Greenwashing¹ или т.нар.зелено измиване може да подкопае общественото доверие в устойчивостта и да позволи отрицателното въздействие върху околната среда да продължи с неотслабваща сила.

Въпреки това, ESG отчитането има потенциала да бъде много по-голяма сила в посока за корпоративното добро бъдеще, а контролът и обективните възгледи на одиторите трябва да играят важна роля за превръщането на това в реалност.

В модела „трите линии на защита” управленският контрол е първата защитна линия в управлението на риска, а многообразните дейности по контрол, риск и съответствие, въведени от мениджмънта, са втората. Третата линия на защита е независимият вътрешен одит като всяка от тези три „линии” има специфична роля в широката рамка за управление на организацията

Като независими оценители на риска вътрешните одитори биха могли да повдигнат въпроса за риска от изменението на климата пред висшето ръководство и дори да го считат за повод за безпокойство, когато оспорват текущата рамка за управление на риска на организацията. Вътрешният одит има възможността да създава стойност, да улеснява подобренията и да изпълнява своята мисия за осигуряване на независима увереност относно ефективността на управлението на риска.

Възприемането на европейското предизвикателство за устойчивост ще изисква цялостно разбиране на организацията, нейната стратегия, бизнес модел и въздействията, рисковете и възможностите, пред които е изправена. Управлението на риска (втора линия) и вътрешният одит (трета линия) са ключови сили за подкрепа на борда и висшето ръководство.

В тази връзка сътрудничеството между функциите е по-важно от всякога, особено по отношение на ESG.

Моделите на управление като трите линии насърчават сътрудничеството между всички функции и операции в рамките на една компания, така че устойчивостта да може да бъде наистина вградена в бизнес операциите и да бъдат постигнати стратегически цели, свързани с устойчивостта.

Директорите, мениджърите по риска и вътрешните одитори трябва да действат сега, за да могат техните компании да изпълнят своите отговорности и очаквания за устойчивост.

---

^{1 1} Greenwashing (или т.нар.зелено измиване) когато една организация изразходва повече време и пари, за да се рекламира като екологично чиста, отколкото за действително минимизиране на въздействието си върху околната среда. Това е измамен маркетингов трик, целящ да подведе потребителите, които предпочитат да купуват стоки и услуги от екологични марки.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1] The Paris Agreement on climate change / European Green Deal
- [2] The European Commission
- [3] European Confederation of Institutes of Internal Auditing ECIIA
- [4] The IIA (The Institute of Internal Auditors)

CLIMATE CHANGE AND SUSTAINABILITY CHALLENGES IN RISK MANAGEMENT AND INTERNAL AUDIT

Katya Ganchovska

katyaganchovska@gmail.com

*Todor Kableshkov University of Transport,
158 Geo Milev Str., 1574, Sofia
BULGARIA*

***Key words:** esg strategy, environmental, social corporate governance, "net zero", internal audit*

***Abstract:** For more than half a century we have witnessed irreversible human-caused climate change. The accelerating pace of change in both society and the climate is intensifying stakeholder focus on the environmental, social and governance (esg) risks facing many organizations.*

Esg stands for environmental social and governance, and refers to the three key factors for measuring sustainable development.

Companies can no longer monitor esg topics. Esg is a tool that seeks to expand the traditional analysis of corporate value by incorporating environmental, social and governance indicators. Esg presents a general view of the company's impact on the environment and society, as well as the quality of its cooperative behavior.

Internal audit is increasingly assessing the challenges and risks companies face in meeting their sustainability goals and minimizing their impact on climate change.